

FÖRETAGSHÄLSOVÅRD I MINDRE FÖRETAG – ETT BORTGLÖMT OMRÅDE?

Bodil J Landstad, Mittuniversitetet, Helse Nord-Trøndelag

Stig Vinberg, Mittuniversitetet

Morten Kulstad, Kulstad Maskin AS

SMÅ FÖRETAG - STOR BETYDELSE FÖR ARBETSLIVET

- Mer än 9 av 10 företag är mikroföretag (< 10 anställda)
 - tre fjärdedelar är soloföretag
- Utgör en tredjedel av sysselsättning i privat sektor
- Dominerande branscher:
 - fastigheter/service, jordbruk, handel, personliga tjänster, byggindustri, tillverkning, utbildning/vård, transport
- Knappt en tredjedel bland företagare är kvinnor
- Företagandet förväntas öka framöver

MODELLER FÖR FÖRETAGSHÄLSOVÅRD I MINDRE FÖRETAG

- Den svenska modellen fokuserade särskilt mot *ledare* i 10 företag
- Den norska modellen fokuserar på *ledare och medarbetare* i 9 företag

Foto: Sören - www.magnus.se

Utvecklad utifrån praktiska och teoretiska utgångspunkter av FHV

INNEHÅLL I DEN NORSKA MODELLEN

- **Kartläggningar**
 - Ledares och medarbetares hälso- och arbetsmiljöberedskap
- **Handlingsplan**
- **Ledarutvecklingskurs**
 - "Ledelse i moderne arbeidsliv" (3 tillfällen a 3 timmar)
- **Kontinuerligt ledarstöd**
- **Medarbetarkurs**
 - "Medarbeider og arbeidsmiljøutvikling» (3 tillfällen a 3 timmar)
 - Företagsvisa insatser om arbetshälsa, arbetsmiljö och levnadsvanor, uppföljning av personer med risk för ohälsa och/eller sjukfrånvaro, arbetsengagemang
- **Nära samarbete med NAV Arbeidslivssenter – (IA-bedrifter)**
- **Informationsbrev**
- **Utvärdering och återkoppling**
 - Enkäter till alla samt intervjuer med ledare

NÅGRA OMRÅDEN VI STUDERADE I VÅRT AFA-PROJEKT

1. Ledarnas perspektiv på hälsofrämjande arbete i små företag
2. Ledarnas perspektiv på externa faktorer som påverkar möjligheten att bedriva ett hälsofrämjande ledarskap
3. Ledarnas perspektiv på hur hantera "business as usual" samtidigt som man arbetar med ett hälsofrämjande ledarskap
 - Erfarenheter av att delta i ett utvecklingsprojekt
4. Ledarna perspektiv på balans mellan arbete och fritid

HÄLSOFRÄMJANDE KULTUR

- Solidaritet och flexibilitet bland medarbetarna
- **Självstyrda och uppgiftsorienterade medarbetare**
- Arbetsmiljö som präglas av säkerhet, tillit och omsorg
- Välbefinnande, lojalitet och humor
- Fysisk aktivitet och friskvård
- Rekrytering och utfyllande kompetens

För i slutändan så är ju jag bara intresserad av vad veckan ska åstadkomma. Inte vad måndag eller tisdag eller vad A eller B ska göra utan vad gruppen tillsammans åstadkommer under veckan.

LEDARROLLEN I ETT LITET FÖRETAG

- Processorienterad
- All rounder
- Ensam problemlösare
- **Distinkt och tydlig**

Det hender seg at jeg har satt meg opp på ferie, og kjøpt og betalt sydentur og måttet kansellert det. Sånn er det. Dette har jeg innfunnet meg med. Men, så jeg tror nok at det er verre for de jeg bor sammen med enn for meg selv. Akkurat dette. For jeg kjenner ikke noe annet...

BEGRÄNSNINGAR

- **Lagstiftning och föreskrifter**
- Tillgång på arbetskraft, marknadssituationen
- Ekonomiska förutsättningar

Nä, det enda är väl att när man är ett litet företag ... alla dom här reglerna om arbetsmiljö ... dom kan vara jättebetungande, för att det är samma regler på ett stort företag. På nått sätt skulle det behövas ett arbetsmiljö... ett arbetsmiljö-light för det lilla företaget. Förstå mig rätt nu, jag menar inte att det ska vara sämre för dom anställda.

EXTERNT STÖD

- **Råd och stöd från styrelsen**
- Mentor
- Arbetsrelaterade nätverk
- Familj och venner som buffert

Det er jo på en måte noe som jeg hadde som et klart mål når jeg etablerte bedriften, at hvis det skal være et styre så skal det være et styre med personer som kompletterer meg...på de punktene som jeg ikke er sterk nok på. De personene snakker jeg daglig med. Både når det gjelder forhandlinger i forhold til kontrakter og anbud og sånne ting. Og jeg bruker dem som sparringspartnere i forhold til investeringer og valg av ... utstyr. Jeg bruker dem og i forhold til sånn litt... det med personal og sånne ting.

LA OSS HØRE HVORDAN EN LEDER RESONNERER...

1. Hvilke hinder opplever du at du møter som leder i en liten bedrift?
2. Hvordan jobber du med arbeidsmiljøspørsmål?
3. Har deltagelse i prosjektet hatt betydelse for ditt lederskap?
4. Hvilken støtte fikk du av bedriftshelsetjenesten i prosjektet?
5. Hvordan ser du på framtiden når det gjelder behov for ekstern støtte og hvilke tjenester/tilbud det skulle være bra å ha «der ute»?

FÅR SMÅ FÖRETAG NÅGON UPPMÄRKSAMHET FRÅN FHV?

- Utifrån register i Norge och Sverige identifierade vi 192 norska och 198 svenska FHV
- Webenkät
 - Tidigare använts av finska forskare
- Frågor om struktur, kunder, tjänster, samarbete och utmaningar

VAD KOM VI FRAM TILL?

- Antal företag med mer än 10 anställda som har kontakt med företagshälsovården har ökat
 - Industri, bygg och handel
- Mer organisatoriska tjänster och mera handledning i norska företagshälsor
 - Ledarskapsutveckling
 - Organisationsfrågor
 - Psykosociala frågor
 - Ergonomi och arbetsplatsutformning
 - Arbetsmedicinska frågor

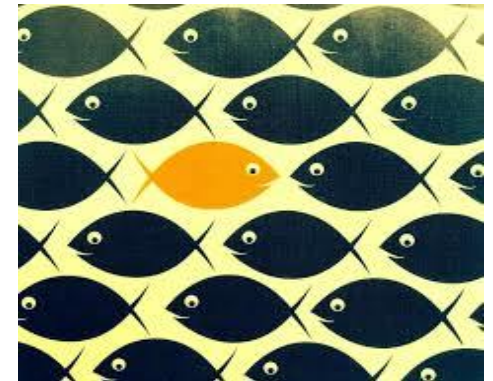

VILKA FRAMTIDA UTMANINGAR FINNS DET FÖR FHV GÄLLANDE MINDRE FÖRETAG?

- Finansiella och juridiska
- Kundens brist på kompetens och förmåga
- Behov av ändringar i lagstiftningen och finansiellt stöd
- Mer lättillgänglig information
- Utveckling av kunskap och färdigheter bland ledare
- Bättre kommunikation mellan företagshälsor, ledare och representanter för anställda

VAD VISAR ANNAN FORSKNING OM EGENFÖRETAGARE OCH MINDRE FÖRETAG?

- Begränsad och motstridig forskning om hälsa, arbets- och livsvillkor
- Brister när det gäller FHV, systematiskt arbetsmiljöarbete, fysisk arbetsmiljö och hälsofrämjande insatser
- Egenföretagare utsätts för mer extrema förhållanden än anställda
 - höga arbetskrav, osäkerhet, tidspress, många arbetstimmar, sämre balans mellan arbete/fritid
- Mer frihet och kontroll över sitt arbete

HAR EGENFÖRETAGARE BÄTTRE HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE ÄN ANSTÄLLDA?

- Övervägande forskning visar att så är fallet
- Högre arbets- och livstillfredsställelse bland företagare
- Hälsa och välbefinnande högre bland ”opportunity entrepreneurs”, aktiebolag, egenföretagare med anställda
- Mekanismer:
 - inflytande/kontroll, arbetskrav, socialt stöd från familj, personliga egenskaper, finanser, marknad
- Konsekvenser av hälsa/välbefinnande:
 - prestationer, uthållighet, entreprenörskap, familj/partner

HUR KAN FHV SAMARBETA MED MINDRE FÖRETAG?

- Strategier for marknadsföring mot olika grupper av företag
- Analyser av hälsa och arbetsmiljö som grund för handlingsplaner och förbättringsarbete
- Nyttja nätverksformen för ökad arbetsmiljö- och hälsokompetens bland ledare och medarbetare
- Stöd/bollplank till ledare
- Anpassad och lättillgänglig information
- Specifika insatser anpassade till bransch, företagsstorlek, bolagsform
- Politiska initiativ – kunskapsspridning, ekonomiska incitament

Tack för uppmärksamheten!

bodil.landstad@miun.se

stig.vinberg@miun.se

kulstad.maskin@gmail.com

Slutrapport till AFA: Vinberg S & Landstad B. (2016) *Modeller för företagshälsovård i mindre företag: Behovsanpassade insatser med fokus på hälso- och arbetsmiljösmiljökompetens hos ledare*, Mittuniversitetet, Östersund.

REFERENSER - PROJEKTET

- Hansen E, Landstad BJ, Gundersen KT & Vinberg S (2016). Leader-based workplace health interventions – a before-after study in Norwegian and Swedish Small-scale Enterprises. *International Journal of Disability Management*, Vol. 11, e5, pp. 1-14.
- Hansen E, Björklund G & Vinberg S (2016). Workplace health interventions and physical fitness status among managers of small-scale enterprises in Norway and Sweden. *Health*, vol. 8, ss. 1697-1712
- Landstad BJ, Hedlund M & Vinberg S. (2016). How managers of small-scale enterprises can create a health promoting corporate culture. Accepted for publication in *International Journal of Workplace Health Management*.
- Hedlund M, Landstad BJ & Vinberg S. (2017) Tightrope walking – the external context of workplace health management in small-scale enterprises – a case study in Norway and Sweden. *In review (Society, Health & Vulnerability)*.
- Landstad BJ, Hedlund M, Hansen E & Vinberg S. (2017) Ambiguity among managers in small-scale enterprises: how to handle business as usual and workplace health management. *Manuscript in language editing*.
- Vinberg S, Torsdatter Markussen L & Landstad BJ (2016). Cooperation Between Occupational Health Services and Small-Scale Enterprises in Norway and Sweden - A Provider Perspective. *Workplace Health & Safety*, DOI: 10.1177/2165079916668527.

FLERA REFERENSER...

- Nordenmark M, Vinberg S & Strandh M (2012) Job control and demands, work-life balance and wellbeing among self-employed men and women in Europe. *Vulnerable Groups & Inclusion*. OA-publication.
- Vinberg S, Gundersen KT, Nordenmark M, Larsson J & Landstad BJ (2012) Entrepreneurs' health – the importance of psychosocial working conditions and individual factors. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 4(4), 374-390.
- Johansson Sevä I, Vinberg S, Nordenmark M & Strandh M (2016) [Subjective well-being among the self-employed in Europe - macroeconomy, gender and immigrant status](#). *Small Business Economics*, vol. 46: 2, ss. 239-253
- Toivanen S, Mellner C & Vinberg S (2015) Self-Employed Persons in Sweden - Mortality Differentials by Industrial Sector and Enterprise Legal Form: A Five-Year Follow-Up Study. *American Journal of Industrial Medicine*. 58: 21-32.
- Toivanen S, Härter Griep R. , Mellner, C. , Vinberg, S. & Eloranta, S. (2016). [Mortality differences between self-employed and paid employees](#): a 5-year follow-up study of the working population in Sweden. *Occupational and Environmental Medicine*, vol. 73: 9, 627-636.
- Hagqvist E, Toivanen S & Vinberg S (2015). [Time strain among employed and self employed women and men in Sweden](#). *Society, Health & Vulnerability*, vol. 6, ss. 1-16.
- Hagqvist, E. , Toivanen, S. & Vinberg, S. (2016). [The gender time gap: Time use among selfemployed women and men compared to paid employees in Sweden](#). *Time & Society*, ss. 1-17.
- Vinberg, S. & Warne, M. (2015). [Långt hemifrån men nära till alkohol](#): En studie av arbetets och kontextens betydelse för riskkonsumtion hos kvinnor och män i säsongsanställning. I *Sprickor, öppningar & krackeleringar : Nya perspektiv på arbetsmiljö*. Sundsvall : Mid Sweden University (Genusstudier vid Mittuniversitetet). S. 157-177.